

SVÁJC – svájci szemmel

Walther Mathias Diggelmann neve eddig sem volt ismeretlen nálunk. Első elbeszélése a Nagyvilágban tűnt fel, 1966-ban, a következő esztendőben Budapesten is járt, majd megjelent nagyszerű dokumentum-regénye, A hagyatéék, amely a svájci tőke és a fasizmus kapcsolatait, az antikommunizmus és antifasizmus indulatait és „érveit” leplezi le, mondván, hogy „Bár ez a történet Svájcban játszódik le, nem akar vád lenni a svájciak ellen, de épp oly kevéssé mentegése azoknak a németeknek, akik tömeggyilkosságok elkövetői voltak.” Elkötelezett író. Ezt bizonyítja másik, jelentős sikerű bűnügyi-lélektani-társadalmi regénye, a Világkönyvtárban megjelent Ketten a tavon is.

Most, mint „szülőföldjének” bemutatója, (bár Zürichben jött a világ-ra, Lausanne-hoz köti sorsa,) jelentkezik tévénk riportfilmjén. Elkötelezetten. A havasok, a tehének, a csokoládé svájci szabvány „díszleteitől” már első mondataival elhatárolja magát, jól tudván, hogy a „magyart” illető köz-

helyhatározmányok: a pusztá — fokos — gulyás trió is csak a valóságot elfedő, hamis kellék.

Életének terepe: Lausanne. Innen gyűjti adatait a „másik” Svájc-ról, az író fokozott lelkiismereti érzékenységgel, a nyomozó szociológus szívósságával, a társadalmi valóság felmutatásának erkölcsi kényszerével és a segítész, a változtatni akarás szándékával.

Megküzdve a „csak nem nyilatkozni” alamszi óvatosságával, Betti asszonyt arról faggatja, mit jelent elváltként élni a megmerevedett formák hipokritái között. Daniel, a raktáros a drogokról és a felbomló családról, munkájáról és kilátástalanságáról szól. Egy maszek garáztulajdonos, a munkásból lett munkaadó, kicsiny birodalmának törekeny bástyáin belül azt bizonygatja, „hogya az ember munkaadó, nem kell egyben kapitalistának is lennie.” Választ keres arra a problémára, hogy miért került válságba a svájci órapar 1700 üzeme, beles néz egy leányanya bevásárló kosarába, bé-

rekről és árakról faggatózik. A lausannei egyetem falai alatt azt közli, hogy Svájcban a munkáscsaládok gyermekeinek csupán öt százaléka kerül magasabb iskolákba, a város legnagyobb építkezését felkeresve pedig 800 ezer vendégmunkás életét éreztetni meg, akik körül felizzott az idegengyűlölet, mert „melósokat akartunk hozatni és emberek érkeztek...”

A film adat- és gondolatgazdagsága elsősorban Diggelmann érdeme. A szívé és az értelemé, amely a szocializmus, sőt a kommunizmus igenléséig viszi el a „svájci lázadót”.

A magyar tévéseket, a riport készítőit: Andor Tamás, Radványi Dezsőt és Szemes Mariannt a lehetőség felismerése és hibátlan megvalósítása egyaránt dicséri. Diggelmann, a szó klasszikus jelentésében, igazi televíziószemélyiség. Megejtő természetességgel mozog a kamera előtt, riportéri kérdései egyszerűek és célbatalalók. Munkájának legfőbb jegye a belső megjáratásból fakadó, szuggesztív biztonság.

A kamera képsorai ezt a cicomátlan, lényegre törő stílust adják. Ily módon egy ritka harmóniájú alkotás jött létre. A legtöbbet adja, amire egy riportfilm képes: segít megérteni a valóságot. De elgondolkodtató példa, minta is lehet. Vajon, ilyen felfedező utakra nem akadna-e közelebbi-távolabbi külföldön a Diggelmann erényeivel, s lehetőségeivel rendelkező író-riporter?

BELLEY PÁL